

HISTORIE

In een ver verleden bestond Zuidoost Friesland - ook wel "het Andere Friesland"- voor een groot deel uit onbewoonbare moerassen. Bewoning was alleen mogelijk op de hoger gelegen zandgronden en dat waren dan ook de plekken waar de eerste bewoners zich vestigden. In de drassige gebieden ontstond met de jaren veen. Veen bestaat uit samengeperste plantaardige resten.

In de Middeleeuwen ontdekte men dat gedroogd veen (turf) goed kan worden verbrand. Lange tijd, zelfs tot in het begin van de vorige eeuw, is turf gebruikt als brandstof voor bijvoorbeeld het verwarmen van huizen. De vraag naar turf was groot, zodat met de winning en verkoop van turf geld kon worden verdiend.

In de tweede helft van de 16e eeuw begonnen drie "heeren van het veen" vanuit wat nu bekend is als Heerenveen in Zuidoost Friesland de verveining. Rijke zakenlieden kochten de veengronden op. De eigenaren van de veengronden (verveners) namen arbeiders aan voor het afgraven van het veen. Het winnen van turf was zwaar werk en het werd ook nog eens slecht betaald. Vaak moesten de arbeiders hun levensmiddelen daarnaast tegen hoge prijzen bij de verveners inkopen. Het armoedige bestaan van de veenarbeiders in die tijd, waarbij lange dagen, weinig inkomsten en teveel uitgaven aan de orde van de dag waren, hebben bijgedragen aan de opkomst van het socialisme in Zuidoost Friesland.

De verveining van Zuidoost Friesland ging met de schop. Er werden handmatig vaarten en wijken gegraven, zodat vrachten turf over het water naar de bestemming konden worden vervoerd. Door afname van het gebruik van turf en toename van het vervoer over de weg werden deze vaarten en wijken steeds minder gebruikt en voor een deel zelfs gedempt. Met de toename van de pleziervaart ontstond er in de zeventiger jaren van de vorige eeuw weer belangstelling voor de vaarwegen in Zuidoost Friesland. Uiteindelijk leidde dit tot de vernieuwde Turfroute zoals die nu bevaren kan worden.

Foto's: Openluchtmuseum It Damshûs

KANOËN EN SUPPEN

Op de Turfroute zijn er geen snelle motorboten of grote zeiljachten te vinden, juist de rust en de beleving zijn belangrijk op deze waterweg. Kanoën of suppen door de bossen is een prachtige manier om tot jezelf te komen. Lekker in beweging en toch genieten van de omgeving, heerlijk op het water.

Kano's, sups en kayaks worden op veel plaatsen langs de route verhuurd.

BOS EN FIETSEN

Zuidoost Friesland heeft veel te bieden voor fietsers: mooie bossen waar je beschut kunt fietsen, onderweg gezellige plaatsen, terrasjes en theetuinen. Er zijn veel verborgen parels te vinden, dus pak de fiets en ga er op uit! Een uitgebreid netwerk van fietsknooppunten ligt voor je klaar. Kijk voor routes op: zuidoostrfriesland.nl/fietsen Fietsknooppuntenkaarten zijn verkrijgbaar bij de toeristische informatiepunten.

STREEKMARKT

Van mei t/m oktober wordt iedere eerste zaterdag van de maand in Oldeberkoop van 10:00-16:00 uur een Friese Streekmarkt georganiseerd. Gezamenlijk bieden circa 30 standhouders een uitgebreid aanbod van streekproducten aan. Allemaal (h)eerlijke producten met een goed verhaal! Je vindt er een grote variëteit aan producten zoals groente en fruit, gerookte vis, brood, limonadesiropen, kaas, honing, ijs, chocolade, thee en meel. Dit alles aangevuld met ambachten zoals spinnen en handgeverfde wol en leuke hebbedingetjes voor je huis en tuin. De markt wordt gehouden op het Appie Tjalmapplein, midden in het authentieke centrum van het dorp.

DRAAIBRUGGETJES

Tussen Gorredijk en de Damsluis bij Appelscha bevinden zich in de Opsterlandse Compagnonsvaart 10 bruggetjes waarbij geen vaste brugwachter beschikbaar is. Als je door wilt varen, zul je even aan het werk moeten. In de zomervakantie zijn er vaak scholieren die je tegen een geringe vergoeding willen helpen.

LEKKER ONDERWEG

Langs de Turfroute vind je legio mogelijkheden om te eten en te drinken met een vleugje nostalgie. Het turfverleden is daarbij niet vergeten, sterker nog: datzelfde verleden wordt gebruikt als een belangrijke smaakmaker in mooie, lokale producten.

Denk bijvoorbeeld eens aan turfgerookte worst, turfbrood, streekgemaakte kaas en turfgestookte drankjes. Vraag hiernaar bij de lokale middenstand of bezoek een van de vele streekwinkels en kaasboerderijen waar al dit lekkers te krijgen is. Een echte aanrader!

TURFROUTE

IN HET ANDERE FRIESLAND

Turfroute kaart van Zuidoost Friesland

WWW.ZUIDOOSTFRIESLAND.NL

TURFROUTE VAARINFO

De Turfroute heeft twee varianten. De kleine route is 105 kilometer lang en loopt door heel Zuidoost Friesland. De grote complete route is 190 kilometer lang en loopt ook door de provincies Overijssel en Drenthe.

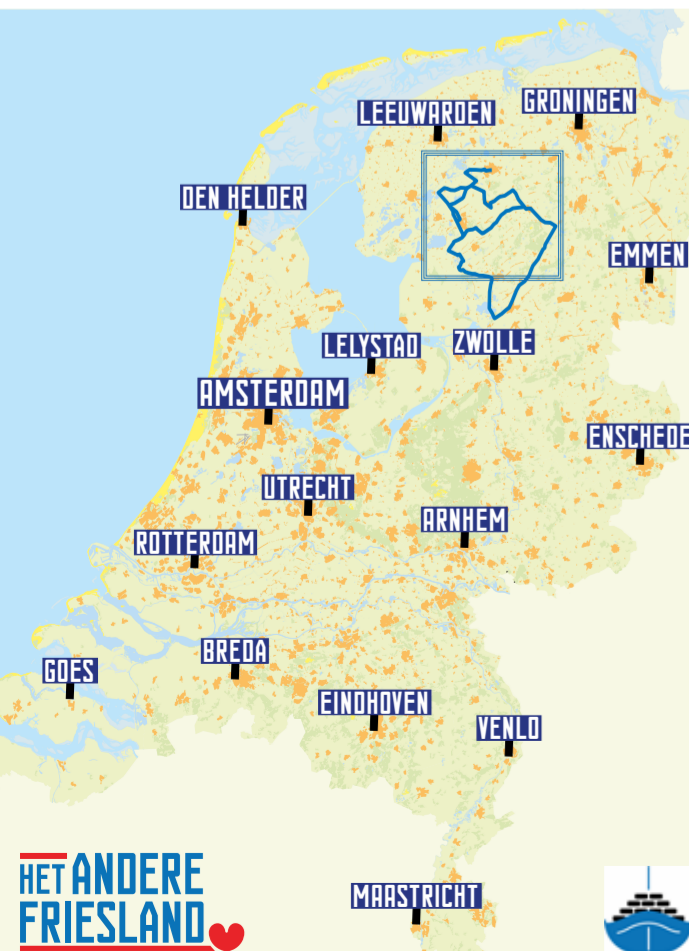
AFMETINGEN BOOT: LENGTE 28 M, BREEDE 5 M.
MAXIMALE DIEPGANG BOOT: 1,30 METER
(LET OP: BEHALVE POLDERHOOFDKANAAL 1,10 M)

MAXIMALE DOORVAARTHOOGTE: 3,25 M.
MAXIMUM VAARSNELHEID: 6 KM/UUR.

Kijk voor bedieningstijden bruggen, sluisen & actuele info op: <https://watersport.fryslan.fr/login> of download de 'Watersport' app.

Kijk voor veerverbindingen in dit gebied op <https://www.zuidoostfriesland.nl/pontjes>

OPENINGSTIJDEN VAARROUTE:
HALF MEI TOT HALF SEPTEMBER.

FIETSEN & WANDELEN VANAF DE TURFROUTE IN ZUIDOOST FRYSLÂN

De turfvaarten in Zuidoost Fryslân zijn eeuwenoud en vaak met de hand gegraven. De Turfroute verbindt al die vaarten met elkaar. De kanalen met haaks daarop sloten, de bossen, elzensingels, heide, weiden en beekdalen geven het gebied een eigen charme. In twintig pakkende verhalen en routes slaan journaliste Janneke Donkerlo en schrijver van routegidsen Fokko Bosker bruggen tussen de vaart en het omliggende landschap. Zij nemen het water als vertrekpunt voor hun rondwandelingen en fietstochten door het rijkgeschakeerde landschap.

ISBNnummer: 9789464711707

VISSEN

Waar kun je beter vissen dan in Fryslân? De provincie kent prachtige visplekken, zoals de Smalle Ee, de Opsterlandse Compagnonsvaart, het Polderhoofd kanaal, Tjonger en de Lende! Op een enkele uitzondering na mag je overal vissen, mits je in het bezit bent van de benodigde vergunning. Vissen is bijvoorbeeld wel aan regels gebonden vlakbij sluisen. Op terreinen van sluiscomplexen en brugwachtersobjecten is er geen toegang voor derden en is het dus verboden om te vissen.

HEIDE EN WANDELEN

Zuidoost Friesland biedt je een prachtig en gevarieerd landschap om te wandelen.

Er zijn bijzondere heidegebieden die uitermate geschikt zijn voor een mooie wandeling. Met hulp van de wandelknooppunten verdwaal je nooit en loop je veelal over onverharde paden.

Wandelroutes vind je op zuidoostrfriesland.nl/wandelen. De wandelkaarten zijn verkrijgbaar bij de toeristische informatiepunten.

WETTERWILLE

Dit Friese woord betekent waterplezier. De Turfroute is bij uitstek geschikt voor allerlei watersportmogelijkheden zoals: vissen, kanoën, roeien en suppen. Zwemmen wordt hier en daar gedoogd in de vaart maar officieel is het openbaar vaarwater en daar mag niet in gezwommen worden.

HANDIGE INFORMATIE

Voor uitjes in de regio kijk je op zuidoostfriesland.nl

WEBSITES:

- Zuidoostfriesland.nl - algemene informatie
- Turfroute.nl - info over de Turfroute
- Marrekrite.fr.nl - info over varen, fietsen, wandelen en toeristische overstappunten (TOPs)
- Wandelnet.nl - wandelinspiratie
- Routeyou.nl - route-inspiratie
- Fryslan.frl - bedieningstijdenbruggen en sluisen
- Historische-route.nl - historie van vier dorpen

APPS:

- IZtravel fietsroute "Drijvende Krachten" over het turfverleden;
- IZtravel beleefroute socialisme: het leven van Domela Nieuwenhuis
- Dwars door het andere Friesland: 'de Strijd voor gelijkheid'.
- Watersport App.
- Routes Friesland Style

Vormgeving en Drukwerk: Paul Liesting maps & design
Uitgegeven door: Regiomarketing Zuidoost Friesland met medewerking van Buro Sjans.
© Foto's: Marcel van Kammen, Tjerk Epema, Kuriszuta & Rob de Wind

Editie 2024

ZUIDOOST FRIESLAND / EEN ANDER STUKJE FRIESLAND

Zuidoost Friesland, Het Andere Friesland! Het zuidoosten van de provincie is compleet anders dan de rest van Friesland. Hier tref je oude cultuurlandschappen.

Varen op de Turfroute is echt onthaasten. Langzaam glijdt het lommerrijke landschap aan je voorbij. Ondertussen passeer je bruggen en sluisen die je soms zelf moet bedienen. Stap onderweg gerust van boord, want de route loopt dwars door leuke plaatsen als Gorredijk, Heerenveen, Oldeberkoop en Oosterwolde.

TOERISTISCHE INFORMATIEPUNTEN

- AKKRUM:** Hotel Goerres, Kanadeeskestrjitte 45; Jachthaven de Drijfveer, Ulbe Twijnstrawei 31; TIP Havenkantoor Akkrum, Ljouwerterdyk 2a
- APPELSCHA:** Boerestreek 23
- BAKKEVEEN:** TIP Bakkeveen, Mjûmsterwei 16
- BEETSTERZWAAG:** Savour Beetsterzwaag, Hoofdstraat 47
- DRACHTEN:** VVV Drachten, Museumplein 2
- GORREDIJK:** TIP en museum Opsterlân, Hoofdstraat 59
- HEERENVEEN:** VVV Heerenveen & museum, Minckelerstraat 11
- JURBEGA:** Minicamping Singel, Singel 23
- NIJEWORDE:** COOP, Schoterlandseweg 43
- NOORDWOLDE:** Tourist Info Noordwolde, Mandehof 7
- OLDEHOLTWOLDE:** Boerderijcamping De Geele Bosch, Ottersweg 13
- OUDEGA:** Camping De Stjelp, It West 48

AANLEGPLAATSEN TURFRROUTE

- AKKRUM:** Jachthavens: De Drijfveer & Aan het Heechein, Longs de Ljouwerterdyk, It Gearstalt en It Stait
- ALDEBOARN:** Longs de vaart
- APPELSCHA:** Longs de vaart
- DOEKERBOEK:** Longs de vaart
- GORREDIJK:** In de passantenhaven, langs de vaart
- HEERENVEEN:** Jachthaven de Walle, haventje Nijehaske, Centrum, langs de Engelenvaart
- HENRIK:** Bij het land-water-knooppunt, boven de sluis
- LIPPENHUIZEN:** Beneden en boven de sluis
- MILDAM:** Longs de vaart
- NIJ BEETS:** Longs de vaart
- OLDEBERKOOP:** Passantenhaven De Uutwiek
- OOSTERWOLDE:** Longs de vaart en bij de sluis
- SLUIS I & SLUIS II**
- WIJNEWORDE:** Bij de aanlegsteiger, boven de sluis

Ook zijn er langs de route diverse vrije ligplaatsen, die niet in de kaart zijn opgenomen, van Recreatieschap Marrekrte. Zie marrekrte.frl. De maximale aanlegduur is 3 x 24 uur. Meer informatie vind je op turfroute.nl

CULTUUR EN MUSEA

Aan de Turfroute is er geen gebrek aan musea en culturele bezienswaardigheden. Een kleine greep uit het aanbod:

MUSEUM BELVEDERE - HEERENVEEN/DRANJEWOUD
WWW.MUSEUMBELVEDERE.NL

ECOKATHEDRAAL - MILDAM
WWW.STICHTINGTLD.NL

MUSEUM DRABBA - DRACHTEN
WWW.MUSEUMDRACHTEN.NL

DE LAWEI - DRACHTEN
WWW.LAWEI.NL

OPENLUCHTMUSEUM 'T DAMSHÚS & SUDERGEMAAL - NIJ BEETS
WWW.DAMSHUS.NL

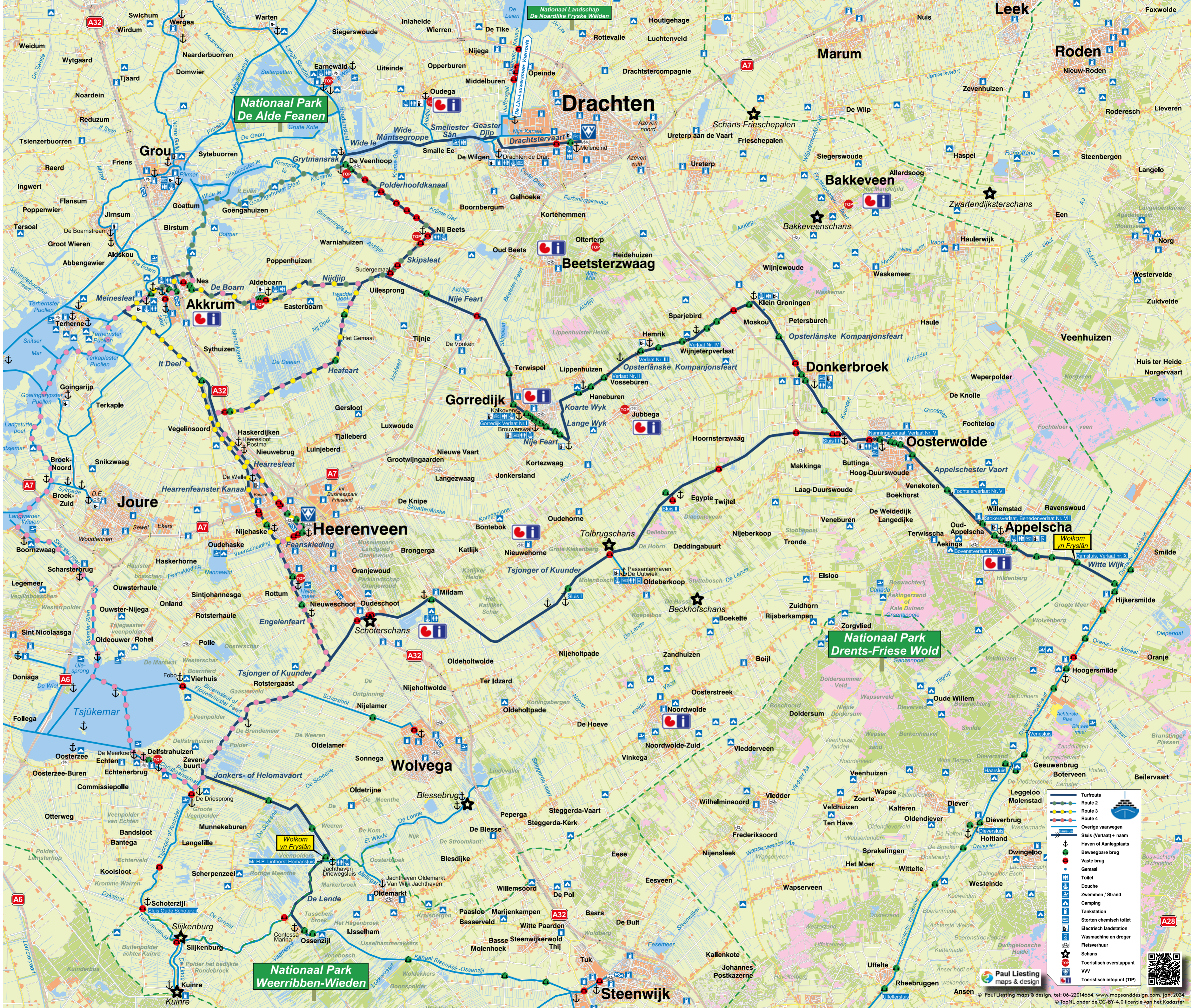
MUSEUM OPSTERLÂN - GORREDIJK
WWW.MUSEUMOPSTERLAN.NL

MUSEUM HEERENVEEN - HEERENVEEN
WWW.HEERENVEENMUSEUM.NL

NATIONAAL VLECHTMUSEUM - NOORDWOLDE
WWW.VLECHTMUSEUM.NL

SKUTSJE MUSEUM - EERNEWOUDE
WWW.SKUTSJEMUSEUM.NL

MUSEUM OOLD ARK & MOLEN DE WEYERT - MAKINGA
WWW.MUSEUMMOLENMAKINGA.NL

Leggelo Molenstad

- Turfroute
- Route 2
- Route 3
- Route 4
- Overige vaarwegen
- Sluis (Verlaat) + naam
- Haven of Aanlegplaats
- Beweegbare brug
- Vaste brug
- Gemaal
- Toilet
- Douche
- Zwemmen / Strand
- Camping
- Tankstation
- Storten chemisch toilet
- Electric laadstation
- Wasmachine en droger
- Fietsverhuur
- Schans
- Toeristisch overstappunt
- VVV
- Toeristisch infopunt (TIP)

Paul Liesting maps & design

